

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ОКРЕМИХ ОБЛАСТЕЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано поточну дебіторську заборгованість підприємств харчової промисловості окремих областей Західної України. Визначено основні напрямки удосконалення управління дебіторською заборгованістю в системі зміцнення фінансового стану підприємств харчової промисловості.

В статье проанализировано краткосрочную дебиторскую задолженность предприятий пищевой промышленности отдельных областей Западной Украины. Определены основные направления усовершенствования управления дебиторской задолженностью в системе улучшения финансового состояния предприятий пищевой промышленности.

The floating debtor debt of enterprises of food retail industry of separate areas of Western Ukraine is analysed in the article. Basic directions of improvement of management an account receivable are certain in the system of improvement of the financial state of enterprises of food retail industry.

Ключові слова: харчова промисловість, оборотні активи, дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, чиста реалізаційна вартість.

Харчова промисловість України є стратегічно важливою, оскільки підприємства даної галузі формують продовольчу безпеку держави, забезпечують населення необхідними високоякісними продовольчими товарами. Крім цього, суб'єкти господарювання, які функціонують у харчовій індустрії, значною мірою визначають розвиток економіки як країни в цілому, так і окремих її регіонів.

В умовах трансформаційних ринкових перетворень для підприємств харчової промисловості важливого значення набувають такі зовнішні фактори, як їх взаємозв'язок з контрагентами – постачальниками товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг та споживачами готової продукції. Від ступеня налагодженості контактів з даними контрагентами напряду залежить величина виробничих запасів та готової продукції на складах, дебіторської заборгованості.

У цих умовах зростає необхідність оптимізації процесу управління дебіторською заборгованістю підприємств всіх форм власності та галузей національної економіки, включаючи харчову промисловість.

Не останню роль у процесі формуванні політики управління дебіторською заборгованістю відіграє регіональний аспект, а також її вплив на фінансовий стан як окремих підприємств так і всієї галузі.

Важливим аспектом в оцінці регіональної та галузевої дебіторської заборгованості харчової промисловості виступає методологія аналізу окремих суб'єктів господарювання, яка достатньо висвітлена у працях вітчизняних та зарубіжних вчених І.О.Бланка, А.М.Поддєрьогіна, Є.В.Мниха, В.В.Ковальова, Г.В.Савицької, М.Н.Крейненої, О.В.Єфімової, Л.А.Бернстайна, Ж.Рішара, Е.Хелферта та ін.

Крім цього, окремим аспектам щодо оцінки функціонування та розвитку харчової промисловості загалом та її суб'єктів господарювання зокрема було присвячено цілу низку монографій, зокрема таких авторів, як О.В.Мороз, Д.Ф.Крисанов, А.В.Череп, П.М.Купчак, І.В.Федулова, М.П.Сичевський, Т.А.Говорушка, Є.К.Румянцев, Л.В.Дейнеко та ін.

Незважаючи на значний науковий здобуток вищезазначених дослідників, необхідне подальше удосконалення методики галузевого та регіонального аналізу фінансового стану в цілому та дебіторської заборгованості зокрема.

Основною метою та завданням статті є розробка й обґрунтування пропозицій щодо зміцнення фінансового стану підприємств харчової промисловості окремих областей Західної України, а також удосконалення методики галузевого-регіонального аналізу економічного потенціалу.

Розглядаючи структури оборотних активів українських підприємств протягом 2002-2009 рр. (табл. 1), слід зазначити, що найбільшу питому вагу в складі оборотних активів займає дебіторська заборгованість.

Аналогічна ситуація спостерігається у динаміці частки дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів підприємств харчової промисловості Чернівецької та Тернопільської областей за 2002-2009 рр., а саме її зростання на 9,7 % та 7,9 % відповідно. Що стосується промисловості України загалом та харчової промисловості Франківщини зокрема, то частка дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів зменшилася, відповідно на 4,6 % та 3,6 %. Незважаючи на зазначену позитивну динаміку (зменшення частки дебіторської заборгованості), на промислових підприємствах загалом та харчової галузі зокрема існує висока ймовірність зростання інших операційних витрат унаслідок несвоєчасного або неповного її погашення.

Система моніторингу дебіторської заборгованості і кожної галузі народного господарства, і окремо взятого підприємства – це процес одержання, використання й зберігання релевантної інформації про стан дебіторської заборгованості в системі прийнятих індикаторів і динаміку їхніх змін. Її основною метою є забезпечення бази корекції політики управління оборотними активами на основі порівняння векторів, способів і потужності докладених зусиль (рішень, проектів, фінансових засобів, інструментів, форм, строків і т.д.) з отриманими результатами.

Оцінка складу, структури та динаміки поточної дебіторської заборгованості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2002-2009 рр. наведена в табл. 2.

Результати горизонтального аналізу (табл. 2) показують, що протягом 2002-2009 рр. відбулося зростання поточної дебіторської заборгованості на 169405,1 тис. грн., або на 124,6 %, на 969021 тис. грн., або на 464,4 %, та на

ОБЛК, АНАЛІЗ, АУДИТ

738555,8 тис. грн., або на 702,9 %, відповідно по Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях.

Таблиця 1

*Склад та структура оборотних активів по народному господарству України в цілому та підприємствах харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей зокрема за 2002-2009 рр. [3, с.59; 4, с.53; 5, с.55; 6, с.49] **

Показники	Питома вага на кінець року, %							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1. Оборотні активи								
1.1. Народне господарство України в цілому								
1. Товарно-матеріальні цінності	21,6	21,4	22,2	23,5	22,8	22,5	21,1	22,6
2. Дебіторська заборгованість	69,5	67,8	64,9	60,2	59,3	59,2	61,4	64,9
3. Поточні фінансові інвестиції	1,7	2,7	3,7	4,9	5,6	6,4	6,6	3,9
4. Грошові кошти	3,9	4,8	5,7	7,7	7,6	8,3	7,6	5,9
5. Інші оборотні кошти	3,3	3,3	3,5	3,8	4,7	3,6	3,3	2,8
1.2. Чернівецька область								
1. Товарно-матеріальні цінності	33,4	32,4	35,9	36,5	36,7	30,5	27,9	24,5
2. Дебіторська заборгованість	58,9	57,6	53,3	54,0	53,5	59,3	59,4	67,9
3. Поточні фінансові інвестиції	0,6	1,3	2,3	0,3	0,5	0,3	0,6	0,3
4. Грошові кошти	3,8	6,2	4,9	6,0	6,6	7,0	9,4	5,4
5. Інші оборотні кошти	3,3	2,5	3,6	3,2	2,7	2,9	2,7	1,9
1.3. Тернопільська область								
1. Товарно-матеріальні цінності	38,2	39,2	40,2	43,2	41,0	41,5	36,6	29,8
2. Дебіторська заборгованість	53,2	52,7	52,5	48,5	48,1	49,8	51,7	56,6
3. Поточні фінансові інвестиції	0,6	0,5	0,4	0,5	3,1	0,9	0,4	0,4
4. Грошові кошти	3,0	4,5	3,7	4,7	4,8	4,8	7,7	10,0
5. Інші оборотні кошти	5,0	3,1	3,2	3,1	3,0	3,0	3,6	3,2
1.4. Івано-Франківська область								
1. Товарно-матеріальні цінності	21,9	19,9	20,6	26,6	17,6	20,6	20,7	17,3
2. Дебіторська заборгованість	65,9	66,2	64,4	56,9	62,5	61,2	64,7	70,8
3. Поточні фінансові інвестиції	0,0	0,0	0,2	0,3	0,9	0,4	0,3	0,2
4. Грошові кошти	2,7	3,3	5,5	6,3	10,2	9,5	4,3	3,9
5. Інші оборотні кошти	9,5	10,6	9,3	9,9	8,1	8,3	10,0	7,8
2. Оборотні активи харчової промисловості								
2.1. Чернівецька область								
1. Товарно-матеріальні цінності	36,7	40,3	46,3	51,0	41,9	39,4	36,5	25,2
2. Дебіторська заборгованість	59,9	54,2	48,2	45,8	46,2	52,4	58,1	69,6
3. Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	2,7	1,2	1,3	1,1
4. Грошові кошти	1,7	1,8	3,0	3,2	5,6	2,1	2,4	2,6
5. Інші оборотні кошти	1,7	3,7	2,5	-	3,6	4,9	1,7	1,5
2.2. Тернопільська область								
1. Товарно-матеріальні цінності	40,7	42,3	41,7	47,2	48,4	45,7	33,1	32,6
2. Дебіторська заборгованість	53,4	51,8	53,1	46,1	46,4	47,3	58,2	61,3
3. Поточні фінансові інвестиції	0,8	0,8	0,7	0,5	0,3	1,7	1,3	1,2
4. Грошові кошти	2,2	2,5	2,7	3,2	2,1	2,4	2,6	1,9
5. Інші оборотні кошти	2,9	2,6	1,8	3,0	2,8	2,9	4,8	3,0
2.3. Івано-Франківська область								
1. Товарно-матеріальні цінності	29,9	25,9	24,5	33,6	26,9	27,5	44,3	35,3
2. Дебіторська заборгованість	65,8	70,1	68,4	62,0	65,1	68,2	40,0	62,3
3. Поточні фінансові інвестиції	0,0	0,3	0,3	0,4	0,6	0,2	9,1	0,1
4. Грошові кошти	2,5	1,6	3,6	1,9	5,2	2,2	5,1	1,0
5. Інші оборотні кошти	1,9	2,2	3,1	2,1	2,2	1,8	1,4	1,2

Дані по харчовій промисловості сформовано на основі статистичної вибірки Головного управління статистики України Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях

ОБЛК, АНАЛІЗ, АУДИТ

Відзначимо, що найбільший темп приросту у 2008-2009 рр. спостерігається по дебіторській заборгованості Тернопільської області, який склав 62,9%.

Таблиця 2

*Оцінка складу та структури поточної дебіторської заборгованості харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2002-2009 рр.**

Показники		На кінець року							
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Чернівецька область									
1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	тис. грн.	47171,7	49706,4	58122,9	49688,2	56148,4	90421,0	119294,4	167289,9
	%	66,9	61,4	67,5	48,9	60,7	47,9	53,0	54,8
2. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	тис. грн.	5949,1	7428,9	5529,4	4195,6	3039,0	13714,2	15834,0	20538,3
	%	8,4	9,2	6,4	4,1	3,3	7,3	7,0	6,7
3. Інша поточна дебіторська заборгованість	тис. грн.	17421,9	23768,7	22430,9	47842,3	33241,8	84538,1	89948,2	117544,0
	%	24,7	29,4	26,1	47,0	36,0	44,8	40,0	38,5
4. Всього дебіторської заборгованості	тис. грн.	70542,7	80904,0	86083,2	101726,1	92429,2	188673,3	225076,6	305372,2
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Тернопільська область									
1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	тис. грн.	161504,5	173556,5	159344,0	164921,4	223508,9	279664,7	418742,3	813923,4
	%	77,4	70,3	68,3	67,0	70,6	58,3	57,9	69,1
2. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	тис. грн.	7094,6	9381,4	17730,9	20485,5	26432,7	36356,4	39688,5	82308,4
	%	3,4	3,8	7,6	8,3	8,4	7,6	5,5	7,0
3. Інша поточна дебіторська заборгованість	тис. грн.	40063,1	63941,9	56225,3	60605,6	66409,7	163714,9	264326,1	281451,4
	%	19,2	25,9	24,1	24,7	21,0	34,1	36,6	23,9
4. Всього дебіторської заборгованості	тис. грн.	208662,2	246879,8	233300,2	246012,5	316351,3	479736,0	722756,9	1177683,2
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Івано-Франківська область									
1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	тис. грн.	81686,0	84635,9	106919,4	111095,5	108430,9	110207,1	164615,8	308863,3
	%	77,7	66,3	80,9	70,7	46,8	24,6	24,8	36,6
2. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	тис. грн.	5561,6	5541,4	10465,4	24828,7	21876,4	37158,2	127973,5	125429,8
	%	5,3	4,3	7,9	15,8	9,4	8,3	19,3	14,9
3. Інша поточна дебіторська заборгованість	тис. грн.	17820,1	37562,7	14784,9	21234,4	101423,3	300881,9	370961,9	409330,4
	%	17,0	29,4	11,2	13,5	43,8	67,1	55,9	48,5
4. Всього дебіторської заборгованості	тис. грн.	105067,7	127740,0	132169,7	157158,6	231730,6	448247,2	663551,2	843623,5
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Сформовано на основі статистичної вибірки Головного управління статистики у Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях

Результати структурного аналізу (табл. 2) показують, що найбільшу питому вагу у загальному обсязі дебіторської заборгованості протягом 2002-2009 рр. як по Чернівецькій, так і по Тернопільській й Івано-Франківській областях займає заборгованість за товари, роботи, послуги.

Так, найбільша питома вага даного виду дебіторської заборгованості становила у 2004 р. – 67,5 % та 80,9 %, відповідно по Чернівецькій та Івано-Франківській областях, а по Тернопільській області у 2002 р. – 77,4%. Незважаючи на значні коливання частки дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги за 2002-2009 рр. відбувалося постійне зростання її обсягу. Так, якщо за 2006-2007 рр. частки даного виду заборгованості у загальному обсязі дебіторської заборгованості зменшилися на 12,8 %, 12,3 % та на 22,2 %, відповідно по Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях, то все одно відбулося зростання заборгованості в абсолютних значеннях.

Цей факт частково підтверджує: зростання довіри підприємств харчової промисловості до покупців щодо відпуску готової продукції без попередньої або негайної оплати може свідчити про покращення платоспроможності замовників; існування інфляційних тенденцій в Україні за досліджувані періоди. Але, з іншого боку, підвищує ризик зростання інших операційних витрат внаслідок списання простроченої та безнадійної заборгованості.

Відзначимо чітку тенденцію зростання частки заборгованості з бюджетом по Тернопільській й Івано-Франківській областях за 2002-2009 рр., відповідно з 3,4 % та 5,3 % у 2002 р. до 7 % та 14,9 % у 2009 р. Це частково було обумовлено виборами президента України у 2004 р., що викликало так зване "відшкодування" податку на додану вартість.

Крім цього, відзначимо постійне коливання частки іншої поточної дебіторської заборгованості за 2002-2009 рр. по досліджуваних підприємствах харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей, що обумовлено зростанням виданих авансів іншим підприємствам у розрахунок майбутніх платежів, а також збільшенням сум, виданих підзвітним особам. Різке збільшення дебіторської заборгованості та значна її частка в оборотних активах підприємств харчової промисловості (табл. 1 та 2) також можуть свідчити або про необачну кредитну політику стосовно покупців, або про зростання обсягів продажів, або неплатоспроможність і банкрутство частини замовників. З іншого боку, підприємства можуть скоротити відвантаження продукції, тоді рахунки дебіторів зменшаться.

Отже, зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється негативно. Необхідно розрізняти нормальну та прострочену заборгованість. Наявність останньої створює фінансові ускладнення, тому підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів,

ОБЛК, АНАЛІЗ, АУДИТ

заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу.

Збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги по підприємствах харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2002-2009 рр. вимагає проведення оцінки її якості, яка здійснюється на основі розрахунку частки резерву сумнівних боргів у загальному обсязі заборгованості (табл. 3). Зростання даного коефіцієнту свідчить про зниження якості дебіторської заборгованості.

Таблиця 3

*Оцінка якості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по харчовій промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2002-2009 рр. **

Роки	Первісна вартість, тис. грн.	Резерв сумнівних боргів, тис. грн.	Чиста реалізаційна вартість, тис. грн.	Коефіцієнт сумнівності
<i>Чернівецька область</i>				
2002	48064,4	892,7	47171,7	0,0186
2003	50242,8	536,4	49706,4	0,0107
2004	58684,0	561,1	58122,9	0,0096
2005	50239,8	551,6	49688,2	0,0110
2006	56725,9	577,5	56148,4	0,0102
2007	90903,9	482,9	90421,0	0,0053
2008	119772,4	478,0	119294,4	0,0040
2009	168087,9	798,0	167289,9	0,0047
<i>Тернопільська область</i>				
2002	162049,9	545,4	161504,5	0,0034
2003	173805,1	248,6	173556,5	0,0014
2004	159562,7	218,7	159344,0	0,0014
2005	165136,7	215,3	164921,4	0,0013
2006	223714,7	205,8	223508,9	0,0009
2007	279821,7	157,0	279664,7	0,0006
2008	420187,3	1445,0	418742,3	0,0034
2009	814912,8	989,4	813923,4	0,0012
<i>Івано-Франківська область</i>				
2002	90482,0	8796,0	81686,0	0,0972
2003	91779,8	7143,9	84635,9	0,0778
2004	113806,8	6887,4	106919,4	0,0605
2005	117178,4	6082,9	111095,5	0,0519
2006	114469,1	6038,2	108430,9	0,0527
2007	117833,8	7626,7	110207,1	0,0647
2008	170242,1	5626,3	164615,8	0,0330
2009	311342,3	2479,0	308863,3	0,0080

* Сформовано на основі статистичної вибірки Головного управління статистики у Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях

Дані табл. 3 показують постійне покращення якості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за 2002-2009 рр. по харчовій промисловості Чернівецької та Тернопільської областей, про що свідчить зменшення коефіцієнтів сумнівності. При цьому найбільшого значення коефіцієнт сумнівності набув у 2002 р. – 1,86 %, 0,34 % й 9,7 %, відповідно по Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях.

Слід також зазначити, що коефіцієнт сумнівності у 2002-2009 рр. по Тернопільській області значно менший, ніж у Чернівецькій та Івано-Франківській областях, та не перевищує й 0,4 %.

ОБЛК, АНАЛІЗ, АУДИТ

Отже, дані табл. 3 свідчать про прискорення платежів у досліджуваних підприємствах харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей у 2002-2009 рр., що можна пояснити вдосконаленням розрахунків, своєчасним оформленням розрахункових документів, попередньою оплатою, застосуванням вексельної форми розрахунків, а також видачею продукції у більшості випадків лише платоспроможним покупцям та замовникам.

При аналізі дебіторської заборгованості слід враховувати, що її джерелом покриття виступає кредиторська заборгованість. Тому рекомендується порівнювати суму поточної дебіторської та кредиторської заборгованості. Якщо перша перевищує другу, то це свідчить про іммобілізацію власного або постійного капіталу в дебіторську заборгованість. Таке порівняння проводять за допомогою складання розрахункового балансу, в якому здійснюється співставлення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості за відповідними статтями на початок і кінець досліджуваного періоду (табл. 4) [2].

Таблиця 4

*Порівняльний аналіз поточної дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємств харчової промисловості Чернівецької, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2009 р.**

тис. грн.

Вид заборгованості	Дебіторська заборгованість		Кредиторська заборгованість		Перевищення заборгованості			
	на поч. року	на кін. року	на поч. року	на кін. року	дебіторської		кредиторської	
					на поч. року	на кін. року	на поч. року	на кін. року
Чернівецька область								
1. За товари, роботи, послуги	119294,4	167289,9	215166,2	237979,7	-	-	95871,8	70689,8
2. З бюджетом	15834,0	20538,3	6804,2	10678,6	9029,8	9859,7	-	-
3. Інша заборгованість	89948,2	117544,0	134549,7	173249,4	-	-	44601,5	55705,4
4. Всього	225076,6	305372,2	356520,1	421907,7	-	-	131443,5	116535,5
Тернопільська область								
1. За товари, роботи, послуги	418742,3	813923,4	867321,2	951552,2	-	-	448578,9	137628,8
2. З бюджетом	39688,5	82308,4	17346,7	12919,4	22341,8	69389,0	-	-
3. Інша заборгованість	264326,1	281451,4	323012,5	683133,4	-	-	58686,4	401682,0
4. Всього	722756,9	1177683,2	1207680,4	1647605,0	-	-	484923,5	469921,8
Івано-Франківська область								
1. За товари, роботи, послуги	164615,8	308863,3	442199,9	270968,0	-	37895,3	277584,1	-
2. З бюджетом	127973,5	125429,8	8202,1	8293,4	119771,4	117136,4	-	-
3. Інша заборгованість	370961,9	409330,4	910295,7	944362,6	-	-	539333,8	535032,2
4. Всього	663551,2	843623,5	1360697,7	1223624,0	-	-	697146,5	380000,5

* Сформовано на основі статистичної вибірки Головного управління статистики у Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях

Дані табл. 4 показують перевищення майже всіх видів кредиторської заборгованості над дебіторською у 2009 р. як по Чернівецькій, так і по

Тернопільській областях, особливо це стосується заборгованості за товари, роботи, послуги, де перевищення складає на кінець періоду:

- ✓ по Чернівецькій області – на 70689,8 тис. грн.;
- ✓ по Тернопільській області – на 137628,8 тис. грн.

Що стосується Івано-Франківської області, то поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги перевищує аналогічну кредиторську заборгованість на кінець 2009 р. на 37895,3 тис. грн.

Загальне ж перевищення кредиторської заборгованості над поточною дебіторською складає на кінець 2009 р. 116535,5 тис. грн., 469921,8 тис. грн. та 380000,5 тис. грн., відповідно по Чернівецькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях.

Відзначимо, що за статтю "заборгованість бюджету" існує перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською: на 9029,8 тис. грн. й 9859,7 тис. грн., на 22341,8 тис. грн. й 69389 тис. грн., та на 119771,4 тис. грн. й 117136,4 тис. грн., відповідно по Чернівецькій, Тернопільській та Франківській областях на кінець та початок 2009 р. Перевищення кредиторської заборгованості над поточною дебіторською заборгованістю у 2009 р. по підприємствах харчової промисловості, як Буковини, так і Тернопільщини й Івано-Франківщини, значною мірою впливатиме на їхній фінансовий стан в розрізі ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Аналіз складу, структури та динаміки поточної дебіторської заборгованості підприємств харчової промисловості окремих західних областей України дає змогу окреслити основні напрямки оптимізації управління даним видом оборотних активів, а саме:

1. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості, тобто прискорений перевод в інші форми оборотних активів: грошові кошти, високоліквідні поточні фінансові інвестиції. Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості є факторинг, форфейтинг, облік та дисконтування векселів, виданих покупцями продукції [1, с.150-151].

2. Формування стандартів оцінки покупців й замовників та диференціація умов надання кредитів, яке передбачає здійснення експертної оцінки їх плато- та кредитоспроможності.

3. Формування процедури інкасації дебіторської заборгованості, яке повинно передбачати: строки та форми попереднього та наступного нагадування щодо дати платежів; можливість та умови пролонгації боргу.

4. Побудову ефективної системи фінансового контролю за повнотою й своєчасністю погашення дебіторської заборгованості, що повинна передбачати відповідальність окремих осіб. Це дозволить уникнути або принаймні скоротити інші операційні витрати підприємства.

Отже, важливим напрямком зміцнення фінансового стану та підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств харчової промисловості є удосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю, що передбачає, насамперед, оптимізацію її обсягів та забезпечення своєчасної інкасації.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.
2. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навчальний посібник / В. О. Мец. - [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ageofbook.com/study-materials/economy-of-enterprise/3007-ekonomichniy-analz-fnansovih-rezultatv-ta-fnansovogo-stanu-pdpriyemstva-mec-v-o.html>.
3. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Державний комітет статистики, 2010. – 566 с.
4. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік / За ред. А. В. Ротаря. – Чернівці : Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2010. – 527 с.
5. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2009 рік / За ред. В. Г. Кирича. – Тернопіль : Головне управління статистики у Тернопільській області, 2010. – 471 с.
6. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2009 рік / За ред. М.М.Коліμβровського. – Івано-Франківськ : Головне управління статистики у Івано-Франківській області, 2010. – 524 с.